

Administratīvās rajona tiesas darbības attīstības koncepcija

Administratīvās rajona tiesas attīstības koncepcijas priekšplānā izvirzu tiesnešu kompetenču nostiprināšanu kā tiesneša profesijas centrālu elementu, vispusīgu un atbilstošu tālākizglītības programmu veicināšanu, kā arī tiesas informācijas tehnoloģiju attīstību kā būtisku tiesas darbības attīstības veicinātāju.

1. Tiesnešu kompetences

Valsts prezidents Egils Levits 2019. gada 1. novembra uzrunā Latvijas tiesnešu ikgadējā konferencē norādīja, ka tiesu vara īsteno dzīvē sabiedrības kopējās vērtības, kas radušas izpausmi vistiešākā veidā - likumos. Savukārt tiesnesim, piemērojot likumu, ir jābūt izpratnei par šīm vērtībām, lai spētu tās aiz likuma teksta saskaņot. Tādējādi vērtību izprašana ir ierindota starp tiesnešiem nepieciešamajām kvalifikācijām. Minētajā uzrunā tika arī akcentēta nepieciešamība tiesnešiem apzināties savu lomu kā aktīviem procesu virzītājiem un vienlaikus apzināties nepieciešamību arī pēc tiesnešu individuālas un kolektīvas refleksijas, lai caur to veicinātu tiesu sistēmas attīstību kopumā.

Tieslietu padome 2020. gada 15. aprīlī apstiprināja Rajona (pilsētas) tiesas un apgabaltiesas tiesneša amata kandidātu atlases kārtību. Tajā viens no būtiskākajiem saturiskajiem jauninājumiem ir tiesneša amata pienākumu pildīšanai nepieciešamo profesionālo, personīgo un sociālo kompetenču apraksts. Tādējādi tiesu sistēma Latvijā ir spējusi soli uz priekšu tiesnešiem nepieciešamo profesionālo zināšanu un prasmju, kā arī personīgo un sociālo prasmju apzināšanā un definēšanā. Nākamie veicamie soļi tiesu sistēmai kopumā un katram tiesnesim atsevišķi būtu novērtēt savu prasības līmeni katrā no kompetencēm un noteikt nepieciešamo rīcību, lai viss tiesnešu kopums un ikviens tiesnesis atbilstoši tā vajadzībām iegūtu trūkstošās zināšanas un attīstītu prasmes, kā arī visu apgūtu efektīvi integrētu ikdienas darbā. Sasniedzamais mērķis ir tiesnesis ar izkoptām īpašībām un spējām, kas ļauj viņam ikdienas saskarsmē ar tiesas procesa dalībniekiem īstenot tiesneša funkcijas un uzdevumus tādā veidā, kas atbilstu modernai, uz klientu orientētai, personai draudzīgai tiesu sistēmai.

Līdz ar to savas Administratīvās rajona tiesas attīstības koncepcijas priekšplānā izvirzu pašu tiesnesi un viņa vajadzību pēc profesionālo, personīgo un sociālo kompetenču attīstīšanas.

2. Tiesnešu tālākizglītība

Līdz šim izpratne par tiesnešu tālākizglītību ir bijusi lielākoties saistīta ar tiesneša profesionālo zināšanu pilnveidi. To attīstībā ir ieguldīts ievērojams un nozīmīgs darbs. Tiesneša profesionālās zināšanas viennozīmīgi ir būtiskas, bet ne vienīgās tiesnesim nepieciešamās kompetences. Tiesneša profesija ir izaicinājums ikviena profesionālajām, personīgajām un sociālajām prasmēm. Kā tas redzams arī no tiesnešu amata atlases kārtībā aprakstītajām tiesnesim nepieciešamajām kompetencēm, tiesnesim ir jāpiemīt, viņam ir jāattīsta arī specifiskas, tikai viņa profesijai raksturīgās profesionālās prasmes. Viens no

diskusijas vērtiem jautājumiem ir tas, kāds apmācību formāts šo prasmju apguvē un pilnveidē būtu visefektīvākais. Mani darba pieredzē gūtie novērojumi liecina, ka lekcijas klasiskā formātā – kā priekšlasījumi – nerasniedz vēlamo rezultātu visu, it īpaši personīgo un sociālo, kompetenču attīstībai, tāpēc ir nepieciešamas praktiskas, diskusijām atvērtas, radošas un brīvas nodarbības. Šādās nodarbībās tiesnesis varēs veidoties par prasmīgu tiesas procesa vadītāju. Latvijas Tiesnešu mācību centra nejuridisko programmu sadaļā ir atrodamā virkne mācību un praktisko nodarbību, kas veltītas personīgo un sociālo prasmju attīstībai. Es vēlētos veidot izpratni darba kolektīvā par šādu nejuridisku nodarbību nepieciešamību un gūstamajiem labumiem ikvienam tiesnesim. Jau šobrīd esmu iesaistījiesies Latvijas Tiesnešu mācību centra paspārnē izveidotajā tiesnešu mentoru kopienā, lai veicinātu visu kompetenču attīstošu nodarbību pieejamību jaunajiem tiesnešiem. Ar mentoringa un supervīzijas palīdzību iespējams īstenot iepriekš šajā koncepcijā minēto individuālās un kolektīvās refleksija procesu.

Līdz ar to Administratīvās rajona tiesas attīstības koncepcijas priekšplānā izvirzu arī kvalitatīvu, jēgpilnu un atbilstošu mācību programmu un darba vides veidošanu, kas veicinātu tiesnešu kompetenču, it īpaši personīgo un sociālo, pilnveidi.

3. Informācijas tehnoloģijas tiesā

Tiesneša darba efektivitātes nodrošināšanā būtiska loma ir tiesneša darbam piemērotām tehnoloģijām. Šobrīd Administratīvajā rajona tiesā dokumentu elektroniska iesniegšana un elektronisko dokumentu parakstīšana ir kļuvusi par ikdienu. Tomēr tehnoloģiju piemērotība tiesas darba vajadzībām ietver ne tikai to, ka tiesu informatīvā sistēma spēj pildīt elektronisko dokumentu aprites uzskaites funkcijas, bet arī iespējamību pilnvērtīgi un parocīgi lietot elektroniskās lietas visus materiālus. Tiesu informācijas sistēmai būtu jāspēj ne vien veikt kancelejas vai sekretariāta funkcijas, bet arī veikt datu apstrādi, ģenerējot nolēmumu formas, automātiski iekļaujot datus no informācijas sistēmas (apraštošā daļa, standartizēti lēmumi). Ilgtermiņā raugoties, tiesu informācijas sistēmai būtu jādarbojas arī kā dokumentu meklēšanas un lasīšanas programmai, kas spēj veikt datu pārbaudi un analīzi. Viens no iespējamajiem informācijas sistēmas attīstības virzieniem būtu informācijas sistēmu funkcionālā savietojamība ar citu valsts pārvaldes iestāžu informācijas sistēmām, lai lietas izskatīšanai nepieciešamie dati no valsts iestādēm būtu iegūstami ērtā un ātrā veidā.

Pēdējo mēnešu laikā Administratīvajā rajona tiesā epidemioloģiskās situācijas dēļ tiesas sēdes lielākoties tiek organizētas tiešsaistes režīmā. Šāda lietu izskatīšanas norises kārtība ir sevi attaisnojusi, un efektivitātes dēļ būtu ieviešama kā ikvienam pieejama klātienē tiesas sēdes alternatīva arī turpmāk.

Līdz ar to savas Administratīvās rajona tiesas attīstības koncepcijas priekšplānā izvirzu arī tiesu informācijas sistēmas attīstības nepieciešamību.

Arlita Zariņa

Rīgā 2020. gada 23. decembrī